

Izhaja vsak torek in petek v tednu ob 11. uri popoldne za mesto ter ob 3. uri popoldne za deželo.

Stane po pošti prejemati ali v Gorici na dom pošiljan celoletno 8 K., polletno 4 K. in četrtletno 2 K.

Prodaja se v Gorici v tobakarnah Schwarz v Solskih ulicah in Jellersitz v Nunskih ulicah po 8 vin.

GORICA

(Zjutranje izdanje.)

Uredništvo in upravnništvo se nahajata v „Narodni tiskarni“, ulica Vetturini h. št. 9.
Dopise je nasloviti na uredništvo, oglase in naročnino pa na upravnništvo „Gorice“. Oglasi se računijo po peti vrstah in sicer ako se tiskajo 1-krat po 16 vin., 2-krat po 14 vin., 3-krat po 12 vin. Ako se večkrat tiskajo, računijo se po pogodbi.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Marušič.

Tiska „Narodna tiskarna“ (odgov. J. Marušič).

Dr. Tuma in naše ceste.

Začetkom tega meseca objavili smo v „Gorici“ članek, v katerem smo označili g. dr. Tuma kot moža, ki pripisuje vedno in povsod vse uspehe sebi, neuspehe pa drugim. Častihlepnost na jedni in zavist na uspehih drugih rojakov na drugi strani sta pri njem tako razviti, da muči dan in noč svoje možgane, kakó bi uničil ali vsaj skrčil zasluge in uspehe drugih poslancev, če niso njemu v slavo. Hladnokrvno in brezvestno mrevari kot deželni odbornik nekatere pridobitve naših državnih poslancev, da bi izpodkopal njihov ugled in upliv pri ljudstvu.

Da bi svojo trditve podprli z dokazi, navedli smo dva slučaja, ki to jasno dokazuje, naslikali smo namreč dr. Tumovo postopanje in vedenje v zadevi vipavske železnice in obelodanili njegovo zahrbtno početje v zadevi italijansko-obmejnih cest.

„Soča“ z dne 6. t. m. nas je radi tega v članku s spredej navedenim nadpisom prav grdo nahrulila, kakor ji je navada, ter nakopičila v njem drzne neresnice in bedastoče, da smo bili namenjeni takoj jo zavrniti, kakor zasluži. Toda, ker je med tem začel pojasnjevati g. E. Klavžar v svojih stvarno utemeljenih člankih cestno zadevo ob italijanski meji, smo pero odložili; a vidi se nam potrebno, da to sedaj storimo.

V zadevi projektiranih dveh cest ob idrijsko-italijanski meji smo trdili med drugim, da je vlada določila podporo za obe obmejni cesti, namreč za cesto od Vrhovlja do Kostanjevice in naprej do Srednjega, in za ono v dolini ob Idriji.

Na to je odgovorila „Soča“ doslovno: „Vlada je dovolila podporo, pa le za prvo cesto, nikakor pa ne za drugo, radi preogromnih stroškov. Kar piše „Gorica“ tudi o tej drugi cesti, je le zlobno preračunjena sleparija, da bi uspešneje hujskali proti dr. Tumi. Nevednost je tu izključena“.

Kakor je že g. E. Klavžar dokazal v svojih že prej omenjenih člankih in se vsakdo lahko prepriča iz vladnih listin, ki so vsakemu pristopne, je neovrgljiva resnica, da je vlada določila prispevek za obe obmejni cesti. „Soča“ — in kdor je za njo, naj čita pazljivo dopis tržaškega namestništva z dne 24. avg. l. 1899 št. 1764 in državni proračun za l. 1899 in 1900 in dotični razložbi državnega proračuna! Potem naj pride zopet in naj nam očita, da je

L I S T E K.

Pravni običaji ohranjeni v ljudstvu na Tolminskem (in nekoliko na Bolškem).

G. Al. Hudovernik je nekdanj „Pravniku“ priporočal, naj bi se ti pravni običaji mej ljudstvom poiskali in zaznamovali. Res, potrebno delo; a tudi težavno. — Jaz sem se namenil v teh vrstah nekoliko opisati te navade. Vem, da bode to le ne popolno delo; a morda bode vsaj druge vzbudilo k zapisovanju teh ljudskih šeg in navad; služilo bode vsaj v primerjanju.

Za podlago mi služijo tu vprašanja in odgovori ki jih je podal g. Tomaž Škrdla v Svetozoru l. 1882 št. 33 do 41 štev.

I. Zasebno pravo.

A. Pojmi rodbinskega prava.

a) v rodbini.

1. Kedaj t. j. v katerem letu in ob kakšnih dnevih se zaročajo (snubijo) in ženijo?

Ali se godi, da roditelji tudi nedoletne zaročajo?

1. Mladenke se navadno može po 20 letu, mladenči okoli 30. Glavni činitelj tu

naša trditve „zlobno preračunjena sleparija, da bi uspešneje hujskali proti dr. Tumi“. Kanalci pa in drugi deležniki razvidijo lahko iz tega, kako nesramno hoče „Soča“ svet slepiti in kako brezobrazno utajiti resnico, ki ji je neljuba.

Ni nam pa jasno, ali dela to iz „nevednosti po poklicu“.

„Nič bolje ni „Sočino“ nadaljnje kvajenje o tej zadevi. Sklepati, da cesti nista potrebni, ker so, se nekatere občine izrazile, da nočejo prispevati ničesa k stroškom teh cest, je smešno. Kje in kedaj so ponudile občine same ob sebi podpore in prispevke za ceste, katere jim niso neposredno v korist? Take občine treba v to še le pridobiti, in v tem slučaju ni bilo to težavno.

Uverjeni smo, da bi se odločil Kanalski trg brez odloga za dotični prispevek, ako bi mu bil dr. Tuma odločno kazal na alternativno: „Ali pomagaj svojim zapuščenim soobčanom za zgradbo cest po že odobrenih sprejetih načrtih, ali znesek 176.000 gl. že zagotovljene državne podpore je za vedno izgubljen“.

Seveda, ako se takim občinam tako rekoč sugestira, naj se ne prenačijo s prispevki za označene ceste, ter se jim vzbuja nada, da bi se dala uporabiti že izposlovana vsota za ceste, ki bi bile njim v večjo korist, — potem seveda ni čudo, ako dotične občine odklonijo vsak prispevek v prvotni namen.

Kar piše v tem oziru „Soča“, je le plevel; grda in drzna laž je pa trditve, „da je bil Kanalski trg od prvega začetka nasprotnik oni cesti“.

Ali ni „Soči“ in njenim patronom znano, da je Kanalska občina prva podpisala prošnjo za obe označeni obmejni cesti ter na ta način nedvojbeno priznala njuno potrebo in koristi? Ali je mogoče, da bi Kanalsko županstvo, ki je pred štirimi leti prvo priznalo potrebo onih cest, danes reklo: „Cesti nista potrebni, teh ne maramo“?

Ne, ne! — mi smo uverjeni, da je Kanalsko županstvo in da so drugi deležniki odklonili potrebno podporo svojim nesrečnim in zapuščenim soobčanom, ki bivajo na italijansko-obmejnem svetu, radi tega, ker jim ni nikdo resno razložil dejanskih razmer, ker jim ni nikdo rekel, da je državna podpora nepreklicljivo izgubljena, ako se ne uporabi za označeni obmejni cesti.

Ali ne bi bilo krvavo žaljenje zastopstva Kanalskega trga, ako bi mu kdo impu-

navadno ni ljubezen, nego družinske razmere, posebno denarne. Mnogokrat čakajo sé ženitvijo i do poznejšega časa (sin do 40 a dekle do 30 leta). Poroka je bila prej navadno predpustno sredo. Zdaj pa ne gledajo več toliko na pustni čas; ženitve so takrat, kadar je dotičnim najbolj priležno.

Redko se zgodi, da bi se možila dekleta uže v 17 letu.

2. Koliko časa po snubljenji je poroka?

2. Čas mej snubljenjem in poroko je odvisen od okolnostij; posebne navade ni. Navadno gredo po vsnubljenji v mesto, kupovati si potrebnega blaga. Kadar potrebno napravijo, potem je poroka.

3. Kedaj i kolikokrat so skupni shodi, i kako se imenujejo posebej; Kedo se jih vdeležuje?

3. Če se imata dva poročiti, tedaj jedna stranka pridno poizveduje o razmerah druge stranke. Včasih so heraci in beracije tu poročevalci. Gospodinja skuša po tej poti izvedeti: kako je tam v hiši, kamor ima iti njena hči; kako se „ženin“ obnaša; ali igra, karta itd. Ljudje hodijo gledati v zemljiške knjige in preresetajo dotično hišo

tiral, da noče priti na pomoč s par tisočaki svojim sosedom, kateri morajo prispevati tudi za take Kanalske ceste, ki niso njim neposredno v korist ter da bi prebivalstvo tega prebujenega trga radi navedenih par tisočakov rajše pustilo vsoto 176.000 gl. v dunajskih blagajnah, nego jih privoščilo svojim sorojakom?

Uverjeni smo, da bi Kanalski in tudi drugi zastopniki nikdar tega ne dopustili. Če so se Kanalci sedaj drugače izrekli o potrebi in koristi obmejnih cest, storili so to iz drugih vzrokov.

Tumov načrt o cestah, objavljen v istem članku „Soče“ z dne 6. t. m., nam razsvetljuje ves položaj in vse odnošaje v tej zadevi kakor blisk okolico v temni noči.

Uspehi grofa Alfreda Coroninija v tej zadevi niso dali miru Tumovi častihlepnosti, njegova po grdi zavisti razjedena vest ni mirovala; te uspehe in grofov ugled in upliv je treba vsakako uničiti, naj stane, kar hoče. A da bi odijoznost takega početja nekoliko maskiral, izumil je v naglici ono cestno mrežo, na katero hoče loviti „goriške“ kaline.

Z ono državno podporo, ki je na razpolago samo za dve italijansko-obmejni cesti, o kateri dobro vé, da se nikdar ne privoli v uporabo za druge ceste; z nadaljno državno podporo 108.000 gl., katero se nadeja pridobiti od vlade brez predloženih in izdelanih natančnih načrtov, dasi dobro vé, da vlada ne dá na fantastične proizvode njegove razburjene domišljije niti vinarja; dalje na prispevek 100.000 gl., katere mu položijo naši italijanski poslanci radi njegovih lepih oči takoj v klobuk za cestno mrežo po Kanalskem, Brijskem, Čepovanskem in Tribuškem svetu, hoče zgraditi nič manj nego deset velikih in važnih cest, katerim je dodal v novjšem času še par novih.

Tako slepilo je res predrzno in presega skoro ono znanega „kronjurista“ Kristana, kateri hoče zidati posebno železniško progó od Tolmina do Kobarida, in od tudi na italijansko mejo in v Bovec. Človek res ne vé, ali ima opraviti z resnimi ljudmi, ali z drznimi elementi, kateri mislijo v svoji veledomišljivosti, da „goriški tepci“ morajo biti hvaležni, če jih kdo sploh hoče — zafrkavati.

Moj Bog! — samo za načrt cestne proge od Čepovanske ceste do Slapú je bilo treba molelovati leta in leta, dokler je bil izdelan — na papirju. Že ta načrt stal je mnogo denarja, a izdelana cestna

skozi in skozi. Pri tem gledajo na lastnost in obnašanje mladeniča ali mladenke. Če mladenič prerad obiskuje krème, igra in se pretepa, mu to škoduje. Isto tako dekletu, če ni delavno, in se je prej rado pečalo s fanti. — Posebno pa gledajo menda še na premoženje, bogatijo itd. Morda se še preveč ozirajo na to drugo, in premalo na prvo! Ko si je tako stranka, ki meni snubiti, poizvedela najpotrebnejše reči o drugi stranki in izvedela, kako do to bi mogla imeti nevesta, tedaj se poda ženin s kakim drugim sorodnikom snubit. — Prihodnike sprejmó vselej ujudno; naj uže mislijo udati se prošnji, ali ne. Saj je čast hiši, kamor pride več snubilcev. Pogostijo jih, kolikor zamorejo. Če se zjedinijo takoj, potem ni daljnih shodov. — Ta prvi shod se imenuje: „snubitev“ (snubljenje).

4. Ali se opravljajo pri snubljenji kakí posebni obredi? Kakí so in kako se nazivajo? Kedaj menijo, da je snubitev sprejeta?

4. Pri snubljenji menda ni posebnih obredov. Zna se, da se s početka govori o vsem drugim, nego o snubljenji. Misli si, n. pr., kako govori oni, ki hoče denarja od tebe na posodo imeti. Vse vé povedati to

proga stala bi po proračunu, ki leži že leto dni v ministerstvu in o katerem ne ve g. dr. Tuma menda nič, približno 190.000 gl. Skladovna cesta od Čepovana po Gor. Tribuški do Idrije in od Gor. Tribuše do Dolenje Tribuše stala bi po tem takem najmanj 200.000 gl. In vse to in še deset drugih daljših gorskih cest hoče zgraditi g. doktor Tuma s zneskom 400.000 gl.! Škoda, da ni vsaj dvakratni milijonar, — onda bi hoteli vladi resno nasvetovati, naj mu da zahtevanih 400.000 gl., a naj ga potem tudi trdno obveže, da izpelje vse zaznamovane cestne načrte.

Čudo, da ni izdelal še kakih novih projektov za Tolmince in Sv. Lucijo, recimo „Drahtseilbahn“ na Krn in Črno prst, od Sv. Lucije pa v Lom in na Mengore.

No, če ne bode še leto dnij volitev v deželni zbor, pridejo gotovo tudi ti na vrsto. Da dobijo tudi Kraševci vsaj jedno veliko reko, katero jim napelje tja, da bode tekla po sredi Krasa, je samo ob sebi umljivo. Le ubogi Vipavci bodo še dolgo zdihovali po železnici, ker se nočejo ukloniti temu svetovnemu — čudaku.

Lepo projekte — bodisi cestne ali druge — izmišljavati, je pač lahko, taki so ceneji nego robnice; a izvesti jih, je težje. In tega ni g. dr. Tuma še poskusil, in če ni igral tako brezvestno z vitalnimi interesi obmejnega prebivalstva, in če ni kazal svetu, da je danes črno, o čemur je štiri leta z unemo in spretnostjo trdil, da je belo.

Dopisi.

Iz Brd, 21. marca. (Izv. dop.) Gosp. dopisnik iz Brd z dne 7. sušca t. l. v „Soči“ št. 29 nasvetuje gg. deželnim poslancom, za slučaj zborovanja, naj bi postavili glede vzdrževanja in presukovanja občinskih cest preustrojili tako, da bi vezala dolžnost vsako posamezno davčno občino, skrbeti za te v svojem obsegu, kakor pred l. 1894.

Ideja g. dopisnika v tem primerljaji ni sicer brez jedra, posebno za občine, ki so deležne popolnih dobrot skladovnih cest, za katere pa morajo o novejem času vse občine enega in istega okraja jednake doklade plačevati.

V slučaju, da bi se postava za občinske ceste preustrojila, tirjala bi pravičnost, da bi se tudi postava glede prenarredbe in

in ono — hodi z loncem okoli kaše — uže prej več, kaj ti bo hotel; prav čutiš: kako ga duši v grlu. Tako i tu: Govori se prej o tem in onem; umijo se v govoru, dokler se ne ponudi ugodna prilika. Potem se začne pogajanje za doto. Oboja stranka drži za se. Pri tem se navadno ponudijo snubačem kake jedi. Ti se branijo zaradi lepšega, češ: saj ni treba, saj smo doma jedli, saj nismo za to prišli itd. A naposled ipak posežejo po tem in onem. Pa spet se vrnejo k prejšnjemu govorjenju. Poprašajo tudi oba otroka: kako in kaj! — Mladenka, ki jo prosijo, je tu v zadregi; najrajše vteče, da ni zraven, ko se o tem govori; posebno, če jej vsa reč ni ugodna. — Ako se ne morejo „zglihati“, se pa le tako razidejo. Nekateri pa „glihajo“ tu trdo.

5. Iz kakih vzrokov se sme prelomiti besedo (v tej reči)?

5. Včasih se zjedinijo, a pozneje se zopet vse razdere. Vzroki so ti: a) Če izve jedna stranka o drugej kaj nevsječnega, n. pr., da se ženin opija, da je zapravilivec; da ima dolgove; b) Ali pa če se odstopajočemu boljše mesto kaže. A to je redko.

(Dalje pride).